

College van burgemeester en wethouders

Vergadering van : 3 september 2024
Gemeente Hardinxveld-Giessendam
Zaaknummer :

Proceswijziging herijking Participatiewet - Informatienota

Inleiding

Eerder bent u geïnformeerd over het proces van herijking van de Drechtstedelijke uitvoering van de Participatiewet. In deze brief beschrijven we op basis van input van de GR Sociaal waarom en hoe dit proces wordt aangepast.

Kernboodschap

Het proces tot nu toe

De beeldvormende fase van de herijking is ingeleid via de Startnotitie herijking kaders Participatiewet (Raadsinformatiebrief van 19 december 2023). In de startnotitie gaat veel aandacht uit naar de inhoud en gevolgen van de voorgenomen wijziging van de landelijke Participatiewet. Ook wordt informatie geboden over de uitvoering van de Participatiewet in de Drechtsteden.

Verder is er tijdens een regionale bijeenkomst op 30 januari 2024 aandacht besteed aan de startnotitie. Dit gebeurde op een bijeenkomst die in het teken stond van de pijler Menselijk Kapitaal van de Groeiagenda Smart Delta Drechtsteden. Tijdens deze bijeenkomst zijn de gemeenteraden geïnformeerd over de noodzakelijke verbinding tussen het herijkingsproces en het economisch en sociaal arbeidsmarktbeleid.

Aanvankelijk was het plan om de tweede fase van het herijkingsproces (de oordeelsvormende fase) te starten aan de hand van een vervolgnootitie met daarin mogelijkheden tot het maken van beleidskeuzes. Door het Algemeen Bestuur van de GR Sociaal is besloten daar vanaf te zien. Dit hangt samen met vertraging in het realiseren en invoeren van relevante landelijke wetten.

Vertraging in landelijke besluitvorming rondom Participatiewet

Op landelijk niveau wordt er gewerkt aan de wetsvoorstellen Participatiewet in Balans en Handhaving sociale zekerheid. De wetswijzigingen zetten in op het verminderen van eisen die de Participatiewet aan inwoners stelt. De beoogde wijzigingen zorgen ervoor dat individuele omstandigheden van de inwoners meer centraal worden gesteld bij de keuzes voor het ontwikkelen naar regulier betaald werk of een andere vorm van participatie en activering. Zo lijkt het erop dat de handelingsruimte van de uitvoerende professional vergroot gaat worden. Verder is het voornemen bijstandsgerechtigden meer ruimte te geven tot het verlenen van mantelzorg. Een ander voornemen is het mogelijk maken een bufferbudget te verstrekken om zo te voorkomen dat mensen die parttime werken onder de bijstandsnorm uitkomen.

Het proces van het komen tot de wetsvoorstellen Participatiewet in Balans en Handhaving sociale zekerheid is echter vertraagd. Een belangrijke oorzaak is de verandering in politieke verhoudingen die na de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen zijn opgetreden. De verwachting is dat de implementatie van een deel van de wetgeving pas in 2026 zal plaatsvinden. Omdat de wetten wel belangrijke input bieden voor een vervolgnootitie met daarin beleidskeuzes, is besloten de herijking van de Drechtstedelijke uitvoering van de Participatiewet te temporiseren.

Al wel noodzaak om het re-integratie- en participatiebeleid van de GR Sociaal door te ontwikkelen

Het temporiseren betekent niet dat de herijking nu volledig in de pauzestand wordt gezet. In het domein van toeleiden naar werk zijn er ontwikkelingen die het verdienen om het gesprek met elkaar te voeren. Het gaat daarbij vooral om veranderingen in het bijstandbestand.

Vanwege de aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt zijn er nog maar weinig bijstandsgerechtigden met relatief weinig afstand tot de arbeidsmarkt. De inspanningen in de praktijk zijn echter vooral op deze

groep gericht geweest. De bijstand bestaat uit een steeds grotere groep mensen voor wie de huidige beschikbare instrumenten niet meer passen. Dit komt door veranderingen in de samenleving zoals de vergrijzing, de toename van het aantal statushouders, en ook de bestaanszekerheid die van groepen mensen (verder) onder druk is komen te staan. Hierdoor neemt de problematiek op verschillende levensgebieden toe, wat de afstand tot de arbeidsmarkt weer kan vergroten. Dit terwijl de huidige en toekomstige krapte op de arbeidsmarkt een grote noodzaak creëert om al het potentiële arbeidstalent te benutten. Deze ontwikkelingen zijn niet Drechtsteden specifiek, maar dit is een landelijk herkend beeld.

Zodoende is het bijstandsbestand, ook in Hardinxveld-Giessendam, in de loop der jaren veranderd: we zien meer statushouders, jongeren en inwoners met een relatief grote afstand tot de arbeidsmarkt (door o.a. meervoudige problematiek). Dit vraagt om meer inzet op ontwikkelen en gerichte aanpak voor specifieke doelgroepen. Voorbeelden van maatregelen hiertoe zijn:

- het stimuleren en lonender maken van parttime werk
- het verbreden van de inzet van loonkostensubsidie
- een heroriëntatie op de inzet van (werk)begeleiding
- de inzet van werkfittrajecten
- een arbeidsmarktgerichte aanpak van statushouders

Deze doorontwikkeling van het regionale beleid staat deels los van de beoogde wetwijzigingen en valt ook deels buiten de scope van de herijking van de Participatiewet. Bovendien zijn de beoogde wetwijzigingen op de onderdelen re-integratie en participatie in de Participatiewet in Balans vooral gericht op het bevorderen van de uitstroom naar regulier werk.

Ook een ander thema behoeft aandacht: de vorming van zogeheten Regionale Werkcentra, waarop de landelijke overheid inzet. In werkcentra wordt ondersteuning geboden aan mensen die loopbaanadvies willen en aan werkgevers, en worden de krachten van meerdere organisaties gebundeld.

Een derde ontwikkeling betreft het versterken van de sociaal ontwikkelbedrijven (SW bedrijven). Door het Rijk zijn voor de komende jaren extra middelen (incidenteel en structureel) beschikbaar gesteld om de SW bedrijven om te vormen naar ontwikkelbedrijven én de huidige infrastructuur beschikbaar te houden. Ook Drechtwerk, onderdeel van de GR Sociaal, gaat een transformatie tegemoet. Inwoners van Hardinxveld-Giessendam met een SW-indicatie zijn, ondanks het uitreden van de gemeente Hardinxveld-Giessendam uit de gemeenschappelijke Regeling Avres in 2018, nog steeds werkzaam bij Avres. Dit blijft zo. Ondanks dat onze gemeente op dit moment geen financiële bijdrage levert aan de uitvoeringsorganisatie Drechtwerk, houden we de doorontwikkeling van het bedrijf nauwlettend in de gaten. Dit omdat Hardinxveldse inwoners met een arbeidsbeperking die geen SW-indicatie hebben, maar wel een beschutte werkplek nodig hebben, bij Drechtwerk werkzaam kunnen zijn.

Consequenties

De ontwikkelingen brengen principiële vraagstukken naar de voorgrond. Hoeveel instrumenten willen we bijvoorbeeld inzetten om inwoners die de AOW leeftijd naderen, te ontwikkelen naar fulltime betaald werk? Of mogen zij een andere route volgen waarbij het minder om werk gaat en meer om het inrichten van een zinvolle dagbesteding? En verstaan we onder 'ontwikkelen naar werk' ook andere vormen van arbeidsparticipatie (zoals parttime werk, werken met lagere loonwaardes, mantelzorg, participatieplek, vrijwilligerswerk, dagbesteding, of het stimuleren van een sociaal netwerk)?

De herijking van de Drechtstedelijke uitvoering van de Participatiewet wordt getemporiseerd in afwachting van de wetsvoorstellen Participatiewet in Balans en Handhaving sociale zekerheid. In de tussentijd vraagt het veranderde bijstandsbestand om een bestuurlijk en politiek gesprek op lokaal niveau over de genoemde dilemma's en vraagstukken. Dit levert input om de juiste koers te bepalen voor de Drechtsteden. Hiertoe wordt een raadssessie in De Ontmoeting gepland in het vierde kwartaal van 2024.

Vervolg

De nieuwe landelijke wetgeving zal te zijner tijd tot aanpassingen van de lokale Verordening werk en inkomen leiden. In dit stadium valt nog niet te overzien of de wijzigingen tegelijk doorgevoerd zullen worden met de wijzigingen naar aanleiding van het lokale gesprek over de hierboven beschreven thema's, of dat er tweemaal wijzigingen doorgevoerd zullen gaan worden. Duidelijk is wel dat het lokale gesprek belangrijke input oplevert voor hoe invulling gegeven gaat worden aan de Drechtstedelijke uitvoering van de Participatiewet.